

การบริหารลูกหนี้

การดำเนินธุรกิจก็เพื่อการขายสินค้าหรือบริการ และขายสินทรัพย์ที่ไม่ได้ใช้งาน ซึ่งเป็นการขายที่ยังมิได้รับเงิน ทำให้เกิดลูกหนี้ ถ้ากิจการต้องการเงินสดก็ต้องรอจนถึงกำหนดชำระหรือนำบัญชีลูกหนี้ไปขายลดให้สถาบันการเงิน หรือใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ อีกทั้งอาจเกิดการเก็บเงินจากลูกหนี้ไม่ได้เนื่องจากลูกหนี้ล้มละลาย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบริหารลูกหนี้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อป้องกันความเสี่ยงของธุรกิจ

ลูกหนี้ (Account Receivable) หมายถึง สิทธิเรียกร้องที่กิจการมีต่อบุคคลอื่น ในอันที่จะให้ชำระภาระผูกพันที่มีต่อกิจการ ไม่ว่าจะเป็นการชำระในรูปแบบของสินทรัพย์ เช่น เงินสด สินค้า หรือในรูปแบบของการให้บริการ

ลูกหนี้การค้า (Trade Account Receivable) หมายถึง ลูกหนี้ที่เกิดจากการดำเนินการค้าตามปกติของธุรกิจ และจะมีชื่อบัญชีแตกต่างกันได้ตามประเภทของธุรกิจ เช่น ธุรกิจธนาคาร หมายถึง บัญชีระหว่างธนาคารที่มีดอกเบี้ย เงินให้สินเชื่อและดอกเบี้ยค้างรับ กิจการประกันภัย หมายถึง บัญชีเบี้ยประกันภัยค้างรับ เงินค้างรับเกี่ยวกับการประกันต่อ และเงินให้กู้ยืม

ลูกหนี้อื่น (Other Account Receivable) หมายถึง ลูกหนี้ที่ไม่ได้เกิดจากการดำเนินการค้าตามปกติของธุรกิจ เช่น ลูกหนี้และเงินให้กู้ยืมแก่กรรมการและลูกจ้าง เงินให้กู้ยืมแก่บริษัทในเครือและบริษัทร่วม รายได้อื่นค้างรับ

ลูกหนี้การค้าสำคัญต่อเงินทุนหมุนเวียน ถ้าขายสินค้าแล้วเก็บเงินสดไม่ได้จะทำให้สภาพคล่องของกิจการต่ำ ดังนั้นจึงต้องมีการกำหนดนโยบายการบริหารลูกหนี้ที่เหมาะสม ในเรื่องการบริหารลูกหนี้เราจะพิจารณาเฉพาะลูกหนี้การค้าเท่านั้น ซึ่งเราจะพิจารณาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการให้เครดิตและจัดเก็บหนี้

การกำหนดนโยบายการให้เครดิตขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

- 1.1 เศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดได้ว่าถ้าการค้าขายดี การลงทุนดี การจ้างงานดี ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้าย่อมดีกิจการสามารถปล่อยสินเชื่อได้มากเพราะความเสี่ยงน้อย
- 1.2 กำลังการซื้อของประชาชน ส่งผลต่อเพิ่มขายเชื่อได้เพราะประชาชนมีกำลังซื้อสูงแสดงว่าสภาพคล่องมากเช่นกัน
- 1.3 การเพิ่มการยอดขายโดยเพิ่มวงเงินสินเชื่อให้ลูก
- 1.4 ค่าใช้จ่ายง่ายในการเก็บหนี้ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระเงินอาจทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามหนี้
- 1.5 หนี้สูญ ทำให้กิจการสูญเสียเงินและสภาพคล่อง

2. ปัจจัยกำหนดขนาดของลูกหนี้การค้า

- 2.1 ระดับของเงินทุนหมุนเวียน คือ ถ้าธุรกิจมีเงินทุนหมุนเวียนสูงสามารถซื้อสินค้ามาขายเป็นเงินเชื่อได้สูง
- 2.2 ส่วนลดเงินสด คือ การขายสินค้าเป็นเชื่อจำนวนมาก ถ้าต้องการลดขนาดลูกหนี้ก็กำหนดส่วนลดเงินสดเพื่อเร่งให้ลูกหนี้มีการชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนดเร็วขึ้น เช่น 2/10, n/30 (ถ้าชำระภายใน 10 วันจะได้ส่วนลดเพิ่มอีกร้อยละ 2 แต่หนี้จำนวนนี้ต้องชำระภายใน 30 วัน)
- 2.3 ระยะเวลาการชำระหนี้ คือ ระยะเวลาการขอลดขายจะสูง ลูกหนี้สูง
- 2.4 การติดตามทวงถามหนี้ คือ การทวงหนี้เข้มงวดมีโอกาสได้รับชำระหนี้
- 2.5 มาตรฐานของลูกหนี้ คือ การกำหนดคุณสมบัติของลูกหนี้ที่ดีย่อมแสดงว่าลูกหนี้สามารถเก็บหนี้ได้

3. เงื่อนไขการให้เครดิต

3.1 การขยายระยะเวลาการให้เครดิต นโยบายการให้เครดิตจะมีผลกระทบต่อปริมาณการขายว่าจะมากหรือน้อย และยังเป็นตัวส่งเสริมการขายอีกด้วย ธุรกิจจะลดมาตรฐานการให้เครดิตลงเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับว่าธุรกิจมีกำไรส่วนเกินสูงกว่าค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มจากการมีลูกหนี้เพิ่มขึ้นเท่าไร เช่น ถ้ากำไรส่วนเกินเท่ากับร้อยละ 10 ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มสูงกว่าร้อยละ 10 ก็ไม่ควรเพิ่มเครดิต

3.2 การให้ส่วนลดเงินสดและระยะเวลาการให้ส่วนลด เพื่อให้ธุรกิจมีเงินสดหมุนเวียนในกิจการตามต้องการ และยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการซื้อสินค้าและหนี้สูญอีกด้วย ถ้าให้ระยะเวลาส่วนลดมากลูกหนี้ก็จะลดลงมาก แต่ถ้าไม่ให้ส่วนลดเงินสดลูกหนี้ก็จะไม่รีบชำระหนี้

4. ตัวอย่าง เงื่อนไขการให้เครดิต วิธีการขยายระยะเวลาการให้เครดิต

ตัวอย่างที่

บริษัท แสงดาว จำกัด กำลังตัดสินใจในการบริหารลูกหนี้ดังนี้ (ก) ต้องการขยายระยะเวลาในการชำระหนี้ จากเดิม 30 วัน เป็น 60 วัน (ข) คาดว่ายอดขายจะสูงขึ้นจากเดิม 30,000 หน่วย เป็น 36,000 หน่วย (ค) หนี้สูญคาดว่าจะเพิ่มขึ้น 2.5% เป็น 3% (ง) ราคาขายสินค้าหน่วยละ 90 บาท ต้นทุนผันแปรหน่วยละ 60 บาท ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย ณ ระดับการขาย 20,000 บาท ราคาหน่วยละ 80 บาท (จ) ถ้าบริษัทต้องการผลตอบแทนจากการลงทุน 18%

บริษัทควรขยายระยะเวลาในการชำระหนี้หรือไม่

ระยะเวลาการเก็บหนี้	นโยบายเดิม		นโยบายใหม่		เพิ่ม / ลด	
	30	วัน	60	วัน	30	วัน
จำนวนหน่วยขาย	30,000		36,000		6,000	
ยอดขาย (ทั้งปี)	2,700,000		2,880,000		180,000	
ลูกหนี้การค้า	30 x 2,700,000		60 x 2,880,000			
	360		360			
ลูกหนี้การค้า 30 วันอาจเปลี่ยนเป็นหนี้สูญ	225,000.00		480,000.00		255,000	
หนี้สูญ	2.5%		3%			

ขั้นตอนการคำนวณขยายระยะเวลาการให้เครดิตการชำระหนี้

ขั้นที่ 1. คำนวณหารายได้ส่วนเพิ่มจากการขยายระยะเวลาการให้เครดิต

$$\begin{aligned} \text{กำไรส่วนเพิ่ม} &= \text{กำไรส่วนเกินต่อหน่วย} \times \text{หน่วยขายเพิ่ม} \\ &= (90 - 60) \times 6,000 = 180,000 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ขั้นที่ 2. คำนวณหาค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่ม

$$\text{ยอดลูกหนี้เพิ่ม} = 480,000 - 225,000 = 255,000 \text{ บาท}$$

$$\begin{aligned} \text{เงินลงทุนในลูกหนี้เพิ่ม} &= \text{อัตราร้อยละของต้นทุนผันแปร} \times \text{ยอดลูกหนี้เพิ่ม} \\ &= \frac{100}{90} \times 60 = 66.67\% \end{aligned}$$

การคำนวณอัตราร้อยละต้นทุนผันแปร โดยเทียบบัญชีใดตรงกัน

$$66.67\% \times 255,000 = 170,000 \text{ บาท}$$

$$\text{ผลตอบแทนที่ต้องการ} = 18\% \times 170,000 = 30,600 \text{ บาท}$$

$$\text{หนี้สูญเพิ่มขึ้น} = (3\% \times 2,880,000) - (2\% \times 2,700,000) = 18,900 \text{ บาท}$$

$$\text{ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่มทั้งสิ้น} = 30,600 + 18,900 = 11,700 \text{ บาท}$$

ขั้นที่ 3. เปรียบเทียบระหว่างรายได้ส่วนเพิ่ม (กำไรส่วนเพิ่ม) กับค่าใช้จ่ายส่วน

$$\text{กำไรเพิ่มขึ้นสุทธิ} = 180,000 - 11,700 = 168,300 \text{ บาท}$$

บริษัทควรขยายระยะเวลาการให้เครดิตจาก 30 วัน เป็น 60 วัน เพราะทำให้กำไรเพิ่ม 168,300 บาท

ตัวอย่างที่ 2

บริษัท ดาราประกาย จำกัด ปัจจุบันมียอดขาย 2,000,000 บาท ราคาขายหน่วยละ 20 บาท ระยะเวลาชำระหนี้ 30 วัน หนี้สูญ 1% ต้นทุนคงที่ 800,000 บาท ต้นทุนผันแปร 1,500,000 บาท บริษัทต้องการเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการชำระหนี้ใหม่ โดยต้องการผลตอบแทนจากการลงทุน 18% ซึ่งมีข้อมูลและนโยบายดังนี้

	ปัจจุบัน	นโยบาย 1	นโยบาย 2
ยอดขาย (ทั้งปี)	2,000,000	2,500,000	3,000,000
ระยะเวลาการเก็บหนี้	30 วัน	45 วัน	60 วัน
หนี้สูญ	1.0%	2%	3%
ราคาขายต่อหน่วย (บาท)	20	20	20
ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย	15	15	15

วิธีคำนวณ โดยการเปรียบเทียบระหว่าง กำไรส่วนเพิ่มกับผลตอบแทนที่ต้องการจากลูกหนี้ในแต่ละนโยบาย

ขั้นตอนการคำนวณขยายระยะเวลาการให้เครดิต

ขั้นที่ 1. คำนวณหากำไรส่วนเพิ่มของแต่ละนโยบาย

	ปัจจุบัน	นโยบาย 1	นโยบาย 2
ยอดขาย	2,000,000	2,500,000	3,000,000
รายได้ส่วนเพิ่ม		500,000	500,000
หัก ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่ม			
ต้นทุนผันแปร (คิดเป็นร้อยละ 75)	1,500,000	1,875,000	2,250,000
หนี้สูญ 1%, 2%, 3%	20,000	50,000	90,000
รวมค่าใช้จ่าย	1,520,000	1,925,000	2,340,000
กำไรส่วนเพิ่ม		575,000	660,000
ค่าใช้จ่ายส่วนเพิ่ม		-405,000	-415,000
กำไรส่วนเพิ่ม		95,000	85,000

ขั้นที่ 2. คำนวณหาผลตอบแทนที่ต้องการจากลูกหนี้

	ปัจจุบัน	นโยบาย 1	นโยบาย 2
ยอดลูกหนี้การค้า $\frac{\text{ขาย}}{360} \times \text{ระยะเวลาเก็บหนี้}$	166,667	312,500	500,000
ลูกหนี้ส่วนเพิ่ม		145,833	187,500
เงินลงทุนลูกหนี้ส่วนเพิ่ม (ต้นทุนผันแปร 0.75)		109,375	140,625
ผลตอบแทนที่ต้องการ 18%		19,688	25,313

ขั้นที่ 3. เปรียบเทียบระหว่างกำไรส่วนเพิ่มกับผลตอบแทนที่ต้องการ

	นโยบาย 1	นโยบาย 2
กำไรส่วนเพิ่ม	95,000	85,000
ผลตอบแทนที่ต้องการ 20%	19,688	25,313
กำไรส่วนเพิ่มสุทธิ	75,313	59,688

บริษัทควรขยายระยะเวลาการชำระหนี้เป็น 60 วัน เพราะทำให้กำไรเพิ่มขึ้น 75,313 บาท

5. ตัวอย่าง เงื่อนไขการให้เครดิต วิธีการให้ส่วนลดเงินสดและระยะเวลาการให้ส่วนลด

บริษัท กิจการค้า จำกัด มียอดขายเชื่อปีละ 8 ล้าน ระยะเวลาเก็บหนี้ 45 วัน ต้นทุนคั่นแปรได้ 80% บริษัทกำลังพิจารณาเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขให้เครดิต 30 วัน (2/10, n/30) ทำให้ระยะเวลาการเก็บหนี้ลดลงเฉลี่ยเหลือ 15 วัน ยอดขายเพิ่มขึ้นเป็น 10 ล้าน ลูกค้า 60% จะชำระภายในกำหนดเวลาเพื่อรับส่วนลด 2% บริษัทต้องการผลตอบแทนจากการลงทุน 18% บริษัทควรเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการขายหรือไม่

	นโยบายเดิม	นโยบายใหม่	เพิ่ม / ลด
ระยะเวลาการเก็บหนี้	45 วัน	30 วัน	-15 วัน
ยอดขาย (ทั้งปี)	8,000,000	10,000,000	2,000,000
ลูกหนี้การค้า	45 x 8,000,000	30 x 10,000,000	
	360	360	
ลูกหนี้การค้า 30 วันเปลี่ยนไป	1,000,000.00	833,333.33	166,667
ส่วนลดเงินสด	0.0%	2%	(ลูกหนี้ลดลง)

ขั้นตอนการคำนวณให้ส่วนลดเงินสดและระยะเวลาการให้ส่วนลด

ขั้นที่ 1. คำนวณหาผลประโยชน์จากการเก็บหนี้เร็วขึ้น

ยอดลูกหนี้ลดลง		166,667 บาท
ผลประโยชน์ที่ได้รับ (ผลตอบแทนที่ต้องการ 18% x 166,667 =		30,000 บาท
กำไรส่วนเพิ่ม (100% - 80%) x (10 ล้าน - 8 ล้าน) =		400,000 บาท
ผลประโยชน์ที่ได้รับสุทธิ 30,000 + 400,000 =		430,000 บาท

ขั้นที่ 2. คำนวณหารายจ่ายที่เกิดขึ้นจากการให้ส่วนลด

รายจ่ายส่วนลด = อัตราส่วนลดจ่าย x อัตราร้อยละลูกหนี้มารับส่วนลด x ยอดขายเชื่อ		
2% x 60% x 10,000,000 =		120,000 บาท

ขั้นที่ 3. เปรียบเทียบผลประโยชน์ที่ได้รับกับรายจ่ายส่วนลดเงิน

กำไรเพิ่มขึ้นสุทธิ 430,000 - 120,000 =		310,000 บาท
--	--	-------------

บริษัทควรเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขเครดิตเป็น 2/10, n/60 เพราะทำให้กำไรเพิ่มขึ้น 310,000 บาท

6. วิธีการหรือขั้นตอนการพิจารณาเครดิตและการจัดเก็บข้อมูลหนี้รายตัวเพื่อการตัดสินใจให้เครดิตการค้า

- การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ งบการเงิน ธนาคารหรือสถาบันการเงิน วงการค้าและอุตสาหกรรมของลูกค้า หน่วยงานที่รวบรวมข้อมูลทางเครดิต รายงานที่เสนอต่อสาธารณชน ผลงานวิจัย
- การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินฐานของผู้ขอเครดิต (5 C's)

Character	คุณสมบัติของผู้ขอู้ อุปนิสัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ
Capacity	ความสามารถในการชำระหนี้ ความสามารถในการทำกำไร
Capital	ฐานะทางการเงินของธุรกิจ ดูได้จากงบการเงินของกิจการนั้น ๆ
Collateral	หลักประกันในการขอเครดิต สินค้า เครื่องจักร ที่ดิน อาคาร บุคคลค้ำ
Condition	สภาวะการณ์ทั่วไป เศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย
- การตัดสินใจ พิจารณาในเรื่องความเสี่ยงการให้เครดิตจากข้อมูลข้างต้น
- เรียกเก็บหนี้รายตัว ติดตามควบคุมลูกหนี้แต่ละรายอย่างปัจจุบัน ณ กาล

7. การวิเคราะห์เครดิตข้อมูลสำคัญประกอบการพิจารณาสินเชื่อบุคคลของธนาคาร

ผู้ที่กำลังจะขอสินเชื่ออาจจะกังวลใจว่า หากยื่นขอสินเชื่อกับสถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการที่ไม่มีใช่สถาบันการเงินแล้ว จะได้รับการอนุมัติหรือไม่ ก่อนอื่นผู้ขอสินเชื่อควรต้องรู้ว่า สถาบันการเงินใช้ข้อมูลอะไรในการพิจารณาให้สินเชื่อ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ขอสินเชื่อ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล เพศ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ หลักทรัพย์ที่มีแหล่ง ที่อยู่อาศัย ภาระหนี้ และประเภทหนี้ ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการขอสินเชื่อ ซึ่งผู้ขอสินเชื่อต้องกรอกตามความเป็นจริงในใบสมัครขอสินเชื่อ ประวัติการขอสินเชื่อ และประวัติการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อ หรือที่เรียกว่าข้อมูลเครดิต โดยสถาบันการเงินจะตรวจสอบข้อมูลจากบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด

นโยบายการให้สินเชื่อของแต่ละสถาบันการเงิน เช่น ต้องการบุคลิกตลาดสินเชื่อรายย่อย รายกลาง SME หรือรายใหญ่ เป็นต้น ตลอดจนเครื่องมือ วิธีการและขั้นตอนการพิจารณาสินเชื่อที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถาบันการเงิน ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ ณ ขณะนั้น ซึ่งอาจส่งผลต่ออาชีพของผู้ขอสินเชื่อ หรือเงื่อนไขเวลาในการ ชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อได้ ถ้าหากผู้ขอสินเชื่อเป็นผู้มีอาชีพการงานดี รายได้มั่นคง ไม่เคยมีหนี้สิน ล้นพันตัว มีความสามารถในการชำระหนี้ การขอสินเชื่อก็คงไม่ติดปัญหาอะไร หรือหากมีอาชีพการงานไม่มั่นคง เช่น ขายของแผงลอย โอกาสการได้เงินก็ยังคงมีอยู่ แต่จำนวนเงินกู้ที่ได้รับคงน้อยกว่าที่ต้องการขอสินเชื่อ และอาจต้องจ่ายดอกเบี้ยในจำนวนที่แพงขึ้น

สรุปการบริหารลูกหนี้ย่อมมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เพราะลูกหนี้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสในเรื่องของการได้เปรียบในการแข่งขันเพราะเราสามารถนำผลที่ได้ไปกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้ในขณะเดียวกันยังเป็นการช่วยป้องกันหรือลดต้นทุนจากการเก็บหนี้และหนี้สูญได้อีกประการหนึ่งด้วย

ข้อมูลอ้างอิง

การเงินธุรกิจ รหัส 9789740321361 บทที่ 5 ผู้เขียน ฐาปนา ลิ่นไพศาล

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ

<http://www.bot.or.th/Thai/FinancialLiteracy/credit/Pages/credit1.aspx>

<http://bizfinance.about.com/od/Accounts-Receivable/a/Managing-Credit-And-Accounts-Receivable.htm>